Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Viite: Hallituksen esitys 37/2024 vp työvoimapalveluiden uudelleen järjestämiseen liittyvien lakien, valmiuslain ja julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta.

UUDENMAAN ELY-KESKUKSEN LAUSUNTO

Uudenmaan ELY-keskus pitää hallituksen esityksessä esitettyjä ehdotuksia kannatettavana. Uudenmaan ELY-keskus kommentoi hallituksen esitystä seuraavasti.

Kommentit muutosehdotuksiin

1) Asiakastietojen käsittelyä, käyttöoikeuksia, tiedonsaantioikeuksia sekä työvoimaviranomaisen hankkimia lisäosia koskevan sääntelyn täsmentäminen

Hallituksen esityksessä on säädetty muutosehdotus käyttöoikeuden myöntämistä valtakunnalliseen asiakastietojärjestelmäkokonaisuuteen koskevaan sääntelyyn. Uudenmaan ELY-keskus toteaa, että tulevassa työvoimapalveluiden järjestämiseen liittyvässä lainsäädännössä ELY-keskusten tiedonsaantioikeuksia ei ole turvattu riittävällä tavalla.

Työllisyydenhoidon tulevassa toimintaympäristössä tiedolla johtamisessa hahmottuu kaksi kokonaisuutta: 1. TE-palveluiden toimivuuden arviointi ja toiminnan operatiivinen tuki sekä 2. alueellinen akseli, jossa näkökulmina ovat työssäkäyntialueen eheys ja työmarkkinoiden kohtaanto. Ensimmäinen kokonaisuus kuuluu tulevan KEHA:n tehtävien ydinalueeseen ja jälkimmäinen kokonaisuus kuuluu ELY-keskusten tehtävien ydinalueeseen.

Uudenmaan ELY-keskus toteaa, että tietosuojaan liittyvät näkökannat ovat tärkeitä. Kuitenkin ELY-keskusten tehtävinä tulevassa työllisyydenhoidon mallissa ovat vuosittaisten seurantakeskustelujen käyminen, työllisyyden tilannekuvan ylläpitäminen alueella, työvoima- ja osaamistarpeiden ennakointi sekä alueen verkostojen koordinointi. ELY-keskuksilla ei ole tarvetta saada käyttöoikeutta asiakastietojärjestelmään. Sen sijaan ELY-keskusten pääsy tietojärjestelmäkokonaisuuteen kuuluviin tietovarantoihin on välttämätöntä ELY-keskusten tehtävien hoitamisen kannalta. Täten lainsäädäntöön tarvitaan muutos, jolla turvattaisiin ELY-keskuksille niiden tehtävien hoidon kannalta välttämätön pääsy tarvittaviin tietovarantoihin. Nykyinen sääntely ei turvaa ELY-keskusten tiedonsaantioikeutta riittävällä tavalla.

Hallituksen esityksessä on säädetty muutosehdotus lakiin työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaanpanosta 14 §:ään, jossa säädetään tulevien työvoimaviranomaisten tiedonsaantioikeudesta ja asiakastietojen käsittelystä toimeenpanon valmistelussa. Pykälä on kirjoitettu muotoon, jossa työvoimaviranomaisella on oikeus saada pykälässä tarkemmin lueteltuja toimeenpanon valmistelussa välttämättömiä tietoja. Työvoimaviranomaiset muodostuvat kuitenkin vasta 1.1.2025.

Uudenmaan ELY-keskuksen näkemyksen mukaan pykälän toimeenpanon tehokkaan toteutumisen varmistamiseksi tulee pykälää tarkentaa työvoimaviranomaisen määritelmän osalta, jotta sopimuksia koskevia tietoja voidaan luovuttaa salassapitosäännösten estämättä kunnille ennen 1.1.2025. Nykyinen sääntely jättää epäselväksi voidaanko sopimuksia luovuttaa salassapitosäännösten estämättä kunnille ennen vuotta 2025, ja sen, mille kunnille sopimuksia voitaisiin luovuttaa.

Järjestämislain 125 §:n 1 momentin mukaan: *”Käyttöoikeus valtakunnalliseen asiakastietojärjestelmäkokonaisuuteen voidaan myöntää työvoimaviranomaisen, kehittämis- ja hallintokeskuksen, työ- ja elinkeinoministeriön tai aluehallintoviraston palveluksessa olevalle henkilölle, joka hoitaa:..”*

Uudenmaan ELY-keskuksen näkemyksen mukaan ko. lainkohtaa perusteluineen tulisi tarkentaa. Lainkohdan perusteella tulisi olla selvää, missä tilanteissa asiakastietojärjestelmän käyttöoikeuden myöntäminen edellyttää virkasuhteisuutta ja onko jossain tilanteissa käyttöoikeus mahdollista myöntää työsuhteiselle henkilölle. Uudenmaan ELY-keskus pyytää tässä yhteydessä huomioimaan, että työllisyyspalvelujen tarjoaminen henkilöasiakkaille sisältää lähes poikkeuksetta julkisen vallan käyttöä, mikä edellyttää asiakastietoja käsittelevältä henkilöltä virkasuhteisuutta. Työvoimapalvelujen henkilöasiakkuus on myös julkisuuslain mukaan salassa pidettävä tieto.

2) Siirtyvät sopimukset sekä tuki- ja korvauspäätökset

Laissa työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaanpanosta 10 §:ssä säädetään sopimusten ja vastuiden siirtymisestä. Hallituksen esityksessä ehdotetaan pykälään lisättäväksi uusi 2 momentti, jonka mukaan: ”*Valtio vastaa sopimuksiin liittyvistä vastuista siltä osin kuin ne kohdistuvat 1 päivä tammikuuta 2025 edeltävään aikaan.*” Hallituksen esitysluonnoksessa todetaan pykälää koskevissa säännöskohtaisissa perusteluissa, että: ”*Valtio vastaisi sopimuksiin liittyvistä vastuista siltä osin kuin ne kohdistuvat järjestämisvastuun siirtoa edeltävään aikaan. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että kehittämis- ja hallintokeskus hoitaisi siirtyviin sopimuksiin liittyvät laskut siltä osin kuin ne kohdistuvat järjestämisvastuun siirtymistä edeltävään aikaan, vaikka lasku käsiteltäisiin tai saapuisi vuoden 2025 puolella.*”

Uudenmaan ELY-keskus toteaa, että ehdotettu sääntely toisi selkeyttä hankittujen TE-palvelujen maksatusvastuisiin, mutta se ei takaisi vuonna 2024 työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa sovitun työllistymistä edistävän palvelun toteuttamista enää vuonna 2025. Samoin muutos ei takaisi vuonna 2024 alkaneen työllistymistä edistävän palvelun jatkuvuutta vuonna 2025.

Uudenmaan ELY-keskuksen näkemyksen mukaan järjestämisvastuun häiriötön siirtyminen tulisi turvata, mikä tarkoittaisi asiakkaiden näkökulmasta mm. sitä, että asiakkaat voivat jatkaa vuonna 2024 aloittamassaan palvelussa vuonna 2025. Hallituksen esityksessä tehty täsmennys jättää kunkin työvoimaviranomaisen harkittavaksi, rahoittaako se vuonna 2024 sovittuja, mutta vuonna 2025 alkavia työllistymistä edistäviä palveluita ja takaako se vuonna 2024 alkaneen palvelun jatkuvuuden vuonna 2025.

Hallituksen esityksessä olevan kirjauksen mukaan työvoimaviranomainen vastaa vuonna 2025 toteutuvan työllistymistä edistävän palvelun rahoituksesta. Tämä tarkoittaisi sitä, että palvelun jatkuvuus ei ole turvattu, mikäli jatkuvan palvelun maksuvelvollisuus siirtyy kesken palvelun työvoimaviranomaiselle, jolla on harkintavaltaa keskeyttää palvelu, mikäli se ei jostain syystä näe palvelun jatkuvuutta tarkoituksenmukaiseksi. On myös mahdollista, että työnhakijoiden ohjaus palveluihin vuonna 2024 vähenee merkittävästi, mikäli palvelun jatkuvuutta tai saatavuutta vuonna 2025 ei ole turvattu.

Suunnitelmissa sovittujen työllistymistä edistävien palveluiden saatavuuden ja alkaneiden palveluiden jatkuvuuden takaamiseksi, rahoitus voitaisiin turvata esimerkiksi siten, että valtio vastaisi rahoituksesta tai vaihtoehtoisesti työvoimaviranomainen velvoitettaisiin vastaamaan rahoituksesta (valtiokompensaation kautta). Tämä voitaisiin ulottaa koskemaan työllistymistä edistäviä palveluita, joista on sovittu työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa vuonna 2024 ja jotka alkavat vuonna 2025 sekä työllistymistä edistäviä palveluita, jotka ovat alkaneet vuonna 2024 ja jatkuvat vielä vuonna 2025.

3) Työnhakijan palveluprosessiin ehdotettavista muutoksista

Hallituksen esityksessä on säädetty muutosehdotus työnhakijan palveluprosessin sääntelyyn. Tarkoituksena on, että työnhakijan palveluprosessia muutettaisiin siten, että työnhakijoille, joiden työttömyys on päättymässä kolmen kuukauden kuluessa, ei pääsääntöisesti järjestettäisi työnhakukeskusteluja ja täydentäviä työnhakukeskusteluja, ellei työnhakijan palvelutarve edellytä keskustelujen järjestämistä. Esityksen perustelujen mukaan uudistuksen lähtökohtana on mahdollistaa säästyneen resurssin suuntaaminen vaikeammin työllistyvien asiakkaiden tapaamiseen ja työllistymisen tukemiseen. Uudenmaan ELY-keskus pitää muutosehdotusta tarkoituksenmukaisena ottaen huomioon Uudenmaan työmarkkinatilanteen ja pandemian jälkeisen työttömyysjaksojen pitkittymisen.

Työllisyys ja kotoutuminen -yksikön kehittämispäällikkö Elina Korpi